

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Agnete Bretan
Planhandläggare
010-2233426
agnete.c.bretan@lansstyrelsen.se

Yttrande

1(5)

2020-05-05

402-2672-2019

Östhammars kommun
Bygg- och miljönämnden
byggochmiljo@osthammar.se

Samråd om undersökning gällande detaljplan för Mårtensboda 1:1, Östhammars kommun, Uppsala län

Kommunen har för rubricerad detaljplan begärt samråd med Länsstyrelsen om undersökning enligt 6 kap 6 § miljöbalken (MB) samt 5 § miljöbedömningsförordning (2017:966).

Syftet med planförslaget

Syftet med planen är att möjliggöra för en småbåtshamn på del av fastigheten Mårtensboda 1:1. Småbåtshamnens syfte är att skapa ett samlat område av bryggor och båtplatser för boende i de 20-tal planerade enbostadshusen som detaljplanen i den sydöstra delen av fastigheten medger men även till övriga boende på Gräsö som är i behov av båtplats. Till småbåtshamnen kommer även infartsväg och några parkeringsplatser att behövas.

Samråd om undersökning

Kommunen har gjort en undersökning om betydande miljöpåverkan i form av en checklista med dnr. 2996, upprättad den 3 april 2019. I denna uppger kommunen att rubricerad detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 3 § MB samt 4 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900) PBL. I undersökningen uppger kommunen att det ska upprättas en miljökonsekvensbeskrivning vilket Länsstyrelsen ser som positivt. I den sammanvägda bedömningen i undersökningen (sid. 10) skriver kommunen *"En småbåtshamn innebär i sig en risk för betydande miljöpåverkan därmed bedöms det att strategisk miljöbedömning behöver göras"*. Länsstyrelsen bedömer, liksom kommunen, att rubricerad detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 3 § MB samt 4 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900) PBL.

Ytterligare handling, utan diarienummer eller datum, är dock inskickat till Länsstyrelsen tillsammans med checklistan där kommunen uppger att det berörda planområdet inte bedöms medföra en betydande miljöpåverkan och därmed bedöms det att strategisk miljöbedömning inte behöver göras enligt 6 kap. 3 § MB.

Kommunen har således inkommit med två handlingar som kommer med olikartade uppgifter vilket gör det svårt att veta vad kommunen avser. Ett klagörande angående detta måste göras.

Övriga synpunkter

Miljö kvalitetsnormer

2020-05-05

402-2672-2019

I kommunens checklista uppges att ” Recipient för området är Öregrundsgrepen. Området har kvalitetskrav God ekologisk status till 2027. Idag är den klassade kvaliteten för ekologisk status måttlig. Planförslaget bedöms dock inte påverka de parametrar som ligger till grund för den måttliga ekologiska statusen. ”

Länsstyrelsen vill även belysa att det för MKN- vatten inte bara finns ett icke-försämringskrav. För vattenförekomster där statusen inte är god räcker det inte med att en plan inte försämrar, utan det måste också finnas förslag till förbättringar. Allmänt kan sägas att det föreligger ett kraftigt underskott av åtgärder, varvid åtgärdstakten generellt sett behöver öka för att det ska vara möjligt att uppnå god ekologisk status till de ovan angivna tiderna. I Åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt 2016-2021 kan kommunen finna stöd i det fortsatta planarbetet. Det innebär att det för varje ingrepp också är en möjlighet att göra åtgärder som förbättras statusen för miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Strandskydd

Planområdet ligger inom strandskyddat område på 100 meter och därmed är det förbjudet att

- uppföra nya byggnader
- ändra byggnader eller byggnaders användning eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt,
- utföra grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i 1 och 2
- vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. 7 kap. 15§ MB (2009:532).

I kommunens checklista finns det inte uppgivet något särskilt skäl för att upphäva strandskyddet eller ge strandskyddsdispens för småbåtshamn.

Av 7 kap. 18 b § MB följer att dispens från strandskyddet kan medges om det finns särskilda skäl. Som särskilda skäl får endast de i 7 kap. 18 c § MB uppräknade skälen beaktas. Särskilda skäl kan föreligga bl.a. när området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området, området behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan tillgodoses utanför området, eller området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat angeläget intresse som inte kan tillgodoses utanför området. Utgångspunkten är att uppräknningen i 7 kap. 18 c § är uttömmande och dispensreglerna ska tillämpas restriktivt.

Som nämnts ovan gäller stor restriktivitet vid prövningen, framförallt i områden som är allemansrättsligt tillgängliga eller i områden som är särskilt värdefulla för djur- och växtlivet (prop. 2008/09:119 s. 105). Skälen för att anlägga småbåtshamnen måste bedömas mot strandskyddets syften och för att tillstånd ska kunna lämnas måste det finnas så starka skäl för anläggningen att de allmänna intressen som strandskyddet syftar

till att tillgodose får stå tillbaka. Det kan alltså vara av relevans om det finns alternativa lokaliseringar speciellt om det är en åtgärd som inte behöver utföras inom strandskyddat område. En brygga/småbåtshamn måste av naturliga skäl vara placerad vid vattenområdet. För att motivera detta behövs det kunna påvisas dels att den inte kan lokaliseras på någon mer lämplig plats samt att åtgärden inte kommer att väsentligt förändra livsvillkoren för växt- och djurlivet. En inventering är gjord av viken avseende fiskreproduktion, undervattensvegetation och naturvärden med en bedömning att bottenvegetationens diversitet är tämligen hög men normal, ett försumbart värde för fisk och naturvärdena som förväntade i en tämligen exponerad vik längs Gräsös kust. Länsstyrelsens kartlager webb-GIS visar att det är potentiellt uppväxtområde för gädda och mört. I viken finns idag ett fåtal äldre bryggor. Dessa bryggors påverkan kan dock inte jämföras med den påverkan som en småbåtshamn har i ett kort eller längre perspektiv och vid åtgärder som exempelvis muddring. För att anlägga en småbåtshamn på Gräsö behövs som tidigare sagts särskilda skäl. Det krävs också ett resonemang om alternativa lokaliseringar och hur/om åtgärden förhåller sig till strandskyddets båda syften, huruvida intresset att ta området väger tyngre än strandskyddsintresset (se 4 kap. 17§ PBL och 7 kap. 18§ andra stycket).

Bryggors miljöpåverkan

Bryggors påverkan på vattenmiljön längs kuster, sjöar och vattendrag uppmärksammas allt mer. Länsstyrelsen i Stockholm har i en rapport (Fakta 2018:4, från den 26 mars 2018) sammanställt kunskapsläget vad gäller bryggors påverkan på naturmiljön. Underlaget är hämtat från en rad vetenskapliga studier och rapporter. För att minimera bryggors miljöpåverkan finns det ett antal åtgärder att vidta som placering, utformning och åtgärder i anläggningsfasen. För mer ingående exempel se vidare i ovan nämnd rapport. Några exempel på viktiga beaktande är:

- **Placeringsval av bryggan för att minska miljöpåverkan.** Till exempel har en brygga mindre påverkan på omgivande botten där det är djupt jämfört med grundare områden. Därför är det lämpligt att bryggan är på en plats som redan från början har ett tillräckligt stort vattendjup och där ingen muddring behövs.
- **Hur bryggan är utformad** och vilken typ av brygga har också stor betydelse för vilken påverkan den får på den omgivande miljön. Pålad brygga med bryggdäck upphöjda ovan vattnet på vattendjup ned till ungefär 4 meter är att föredra, då pålad brygga är bättre än en brygga som flyter vid vattenytan. Orientera bryggan i nordlig-sydlig riktning framför västlig-östlig riktning på grund av solljusets riktning. Alternativt orientera bryggan där den påverkar vegetation minst, det gäller i synnerhet känslig mjukbotten. Utforma bryggan så att så mycket ljus som möjligt kan tränga igenom, exempelvis med galler som däck och utan sidopanel.
- **Anläggning och muddring** måste ske varsamt och då den biologiska aktiviteten är som lägst, vanligtvis under senhösten.
- **Samlokalisering** av bryggor är att föredra framför flera små bryggor.
- **Den påverkan som förknippas med bryggor kan delas upp i kortsiktiga och långsiktiga effekter.** Kortsiktiga effekter är de som uppnås under anläggningsfasen. De långsiktiga effekterna är förändrade ljus- och strömningsförhållanden, spridning av impregneringskemikalier, tillförande

2020-05-05

402-2672-2019

av nya hårdgjorda livsmiljöer och effekter orsakade av fartyg vid bryggan. Dessa förändringar kan påverka växt- och djurliv i bryggornas närhet. Bryggornas konstruktion (till exempel fast eller flytande), var och när de uppförs kan ha en inverkan på hur stor påverkan de har på den omgivande miljön.

För att minimera miljöpåverkan kan anläggandet av bryggor därför förenas med villkor avseende utformning, material, placering samt tidsvillkor. Det är något som kommunen bör överväga i fortsatt planläggning.

Riksintressen

Planområdet omfattar ett flertal riksintressen enligt miljöbalken (MB).

3 kap. 6 § MB för naturvård Gräsö-Singöområdet, riksintresse högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § MB: Kustområdet från Arkösund till Forsmark samt område av riksintresse yrkesfiske enligt 3 kap. 5 § MB som specifikt uppger fångstområden för lax, sik, strömming m.fl. sötvattensarter. Länsstyrelsen vill upplysa om att endast ett av dessa riksintresseområden finns uppräknat i kommunens checklista. I riksintressebeskrivningen för 3 kap 6 § MB står det bl.a. ”Området ligger i norra delen av övergångszonen (Södra Kvarken - Ålands hav) till egentliga Östersjön, vilket innebär betydande ekologiska intressen med övergångsformer mellan brackvattenarter och helt marina arter. Förekommande salthaltsgradient återspeglas även i algzonering. Ett flertal marina växt- och djurarter har sin inre nordliga utbredningsgräns i området. Områdets relativa orördhet ger det betydelse som referensområde. Områdets karaktär av relativt oexploaterat sammanhängande, grunt skärgårdsområde gör det till ett värdefullt referens- och typområde. Marinbiologiska undersökningar och hydrografiska mätningar bl.a. utgör värdefullt referensmaterial, inte minst för studier av storskaliga miljöförändringar i Bottenhavet och Ålandshav. Som marint värde räknas även förekomsten av habitat (biotoper) för bl.a. sillgrissla, tordmule, fiskgjuse, havsörn, säl och utter. De fiskeribiologiska värdena i området utgörs av lek- och reproduktionsområden för många fiskarter, bl.a. flera av ekonomisk betydelse. Området utgör en mycket variationsrik miljö delvis p. g. a. dess karaktär som övergångszon mellan två havsområden. Därtill omfattar området Gräsökusten med dess vikar och flador, den skyddade innerskärgården med dess fjordar och den exponerade ytterskärgården. Den stora diversiteten i miljöförhållandena ger stora möjligheter till mångsidiga ekologiska studier.”

Eftersom planområdet ingår i detta området av riksintresse är det relevant att visa på varför den här åtgärden placeras på nämnda plats. Se också under rubriken *Strandskydd*.

Naturvärden

Angående påverkan på land så behöver kommunen komplettera planunderlaget med:

- en beskrivning av naturmiljö,
- en beskrivning av placeringen och storleken av infartsvägen och parkeringen
- möjliga konsekvenser och hänsyn till strandskyddet och värdefull natur i området

Miljömål

I checklistan nämns att miljömålen som främst har vägts in är Hav i balans och levande kust och skärgård, ett rikt växt- och djurliv samt god bebyggd miljö och ett rikt

odlingslandskap. Miljömålet ”Hav i balans...” innebär till exempel att ”grunda kustnära miljöer präglas av en rik biologisk mångfald och av en naturlig rekrytering av fisk samt erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.” I dessa frågor krävs ett resonemang hur åtgärden förhåller sig till nämnda mål.

Farled

Befintlig farled Vässarögrund - Örskär (Öregrundsgrepen) går ca 1 km från planområdet (en grov uppskattning genom Länsstyrelsen kartverktyg webb-GIS). Kommunen bör överväga om det kan ha någon betydelse eller inverkan på nämnda plan eller om planen har inverkan på farleden och i så fall ta med en bedömning avseende frågan i det fortsatta planarbetet.

Vattenverksamhet

Aktuell verksamhet innebär vattenverksamhet. För vattenverksamhet gäller att om ytan som berörs i vattenområdet är mindre än 3000 kvadratmeter går arbetet att anmäla till Länsstyrelsen. Är ytan större eller om åtgärderna kan påverka värdefull natur eller någon enskild som påverkas inte samtycker kan det krävas att man söker tillstånd i mark- och miljödomstolen. Man får också ansöka om tillstånd även om det bara krävs en anmälan. Det är skillnad i rättskraft mellan ett beslut efter en anmälan till Länsstyrelsen och ett tillstånd som fattas i domstol. För denna verksamhet rekommenderar Länsstyrelsen att ett tillstånd söks eftersom ett tillstånd som prövats i domstol gäller även i framtiden medan ett beslut efter anmälan är öppet för tillsyn.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats digitalt av chef för plan- och bostadsenheten Annika Israelsson med planhandläggare Agnete Bretan som föredragande. I den slutliga handläggningen har också naturvårdshandläggare Sonja Preuss, vattenhandläggare Malin Hjelm samt Ingrid Wänstrand från naturvårdsenheten medverkat.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.